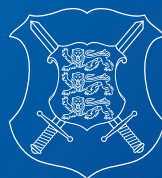

Sõjalise kaitse arengukava 2009–2018

EESTI KAITSEVÄGI
ESTONIAN DEFENCE FORCES

KAITSEMINISTEERIUM

Sissejuhatus	3
Riigikaitse dokumendid	4
Kuidas arengukava koostati?	5
Milliseid võimeid aastatel 2009–2018 arendatakse?	7
Kaitseväge side- ja luuresüsteemid muutuvad paremaks	
Ämari Lennubaas muutub tõeliseks NATO lennuväljaks	
Õhukaitse tugevneb oluliselt	
Jalaväebrigaad kui maaväge peamine löögiüksus	
Mehhaniseeritud üksused	
Tankitõrje võime edasine tugevdamine	
Kaitseliit kui laiapõhjaline ja efektiivne sõjaline organisatsioon	
Merevägi	
Õhuvägi saab taktikalise transpordivõime	
Milliseks kujuneb kaitseväge paiknemine ja infrastruktuur?	11
Milline saab olema Eesti kaitseväge suurus rahu- ja sõjaajal?	12
Kui palju see maksab?	13
Lõpptulemus ehk milline on Eesti kaitseväge aastal 2018?	14
Sõjalise kaitse arengukava 2009–2018 kokkuvõte	15

Hea lugeja

Eesti Vabariigi Valitsus kinnitas 2009. aasta 22. jaanuaril „Sõjalise kaitse arengukava 2009–2018“ (edaspidi Arengukava / SKAK), mis seab paika Eesti kaitseväge peamised arengusuunad järgmise aastakümne jooksul. Käesoleva ülevaate eesmärgiks on seletada lahti, kuidas Arengukava valmis, millised on edaspidi kaitseväge peamised võimearendusprojektid ning milliseid investeeringuid see endaga kaasa toob.

Arengukava töötati välja kaitseväge ja ministeeriumi ekspertide konsensusliku otsustusprotsessi tulemusena. Tegu on riigikaitse olulise alusdokumendiga, mis määratleb Eesti riigikaitse võimeprioriteedid ja katab need ressursiga. Dokument on saanud ka strateegilise juhtimistasandi heakskiidu, mis võimaldab ohustsenaariumite põhjal kaardistatud võime-lünkade likvideerimisele läheneda süsteemset, vältides juhuotsuseid.

Eesti sõjaline riigikaitse on osa terviklikust riigikaitsest ja see tugineb kahel võrdselt olulisel sambal – esmase iseseisva kaitsevõime arendamine ja kollektiivkaitse, mille nurgakiviks on Eesti liikmelisus NATO-s. Need kaks sammast loovad võimaliku agressiooni ärahoidmiseks piisava heidutuse. Eesti territooriumi kaitse laiaulatusliku kallaletungi vastu toimub NATO kollektiivkaitse operatsioonina üheskoos liitlasvägedega. Sõjalise riigikaitse arengukava ongi suunatud Eesti iseseisvuse säilitamiseks hädavajaliku turvavõrgu ehitamiseks.

Arengukava on vastavalt ohustsenaariumitele määratlenud vajalikud sõjalised võimed ning planeerinud nende arendamiseks ressursi. Ülevaatlilikult võiks eelisarendamisele kuuluvate sõjaliste võimete hulka loetleda juhtimise, luure, seire ja sidega seonduva; õhuturve ja -kaitse; jalaväe lahinguvalmiduse tõstmise reservõppe intensiivistamise läbi, jalaväe mehhaniseerimine ja vajalike sõjaväelinnakute ning harjutusväljade väljaarendamine; mereväe miinitõrjevõime areng ja territoriaalvete kaitsmiseks mõeldud kiirkaatrite soetamine; õhuväele laia kasutusala multifunktsionaalsete transpordikopterite hankimine.

Kokkuvõtlikult – Eesti sõjalise kaitse arengukava 2009–2018 arendab meie kaitsevõimet läbi kolme olulise võtmevaldkonna – eelhoiatust (informatsioon riiki ohustavate tegurite kohta), iseseisva kaitsevõime tugevdamine pidamaks vastu kuni liitlasabi saabumiseni ja koostöövõimelisus liitlastega ning kriiside ennetamine ja valmisolek tegeleda mittekonventsionaalsete ohtudega koostöös teiste valitsusasutuste ja kodanikuühiskonnaga.

Riigikaitse dokumendid

Arengukava väljatöötamisega paralleelselt korrastati muudatustega Rahuaja riigikaitse seaduses ka Eesti kaitseplaneerimisdokumentide hierarhiat ja sidusust ning korrastati kogu vastav protsess.

Eesti riigikaitse planeerimises osalevad erinevad institutsioonid ja tasandid alates Riigikogust kuni kaitseväe erialaekspertideni välja. Igal neist on täita oma tähtis roll, et kujuneks välja tasakaalustatud ja loogiline mudel Eesti riigikaitse arendamiseks. Dokumentidena sisaldab meie kaitseplaneerimis-mudel järgmisi komponente: Julgeolekupoliitika alused („*miks julgeolek ja riigikaitse on olulised? Mis meid ähvardab?*”), Sõjalise kaitse strateegiline kava („*mida on vaja meie riigi huvide kaitsmiseks saavutada riigikaitstes?*”), Sõjalise kaitse arengukava („*kuidas me saavutame selle, mis on oluline?*”), Sõjalise kaitse tegevuskava („*millised on meie reaalsed ressursilised võimalused oluliste eesmärkide elluviimiseks?*”) ning Kaitsetegevuse operatiivplaan („*mida me suudame täna teha sellega, mida juba omame ja oleme väljaarendanud?*”).

Julgeolekupoliitika aluste väljatöötamist juhib Välisministeerium, kaasaates kõiki asjaomaseid tasandeid, dokument kinnitatakse Riigikogu poolt. Julgeolekupoliitika aluste dokument prognoosib riiki ähvardavaid võimalikke julgeolekuriske, defineerib erinevate julgeolekusektorite arendamise eesmärgid ja toetab riigi julgeolekusektorite stabiilset arengut. Praegused Julgeolekupoliitika alused kehtivad alates 2004. juunist.

Seejärel koostab Kaitseministeerium Sõjalise kaitse strateegilise kava, mille kinnitab valitsus. Sõjalise kaitse strateegiline kava määratleb ohutsenaariumid, riigikaitse rahvusliku ambitsioonitaseme, samuti kirjeldab

Eesti üldist kaitselahendust ja määratleb sõjalise riigikaitse prioriteetid. Kehtiv Sõjalise kaitse strateegiline kava võeti vastu 2005. aasta jaanuaris.

Sõjalise kaitse strateegilise kava edasiarendusena töötavad Kaitseministeerium ja Kaitsevägi ühiselt välja Sõjalise kaitse arengukava (SKAK), mis kinnitatakse valitsuse poolt. See dokument määratleb pikaajaliselt arendatavad sõjalised võimed ja kirjeldab nende saavutamiseks vajalikke inim-, ajalisi ja rahalisi vajadusi. SKAK vaadatakse üle iga nelja aasta järel.

See, kuidas pikaajalises arenguplaanis ettenähtud võimeid detailselt arendatakse, pannakse paika kaitseministri poolt kinnitatava nelja-aastase Sõjalise kaitse tegevuskavaga, mida vaadatakse üle igal aastal.

Viimase planeerimisdokumendina selles ahelas asub kaitseväge juhataja poolt igal aastal kinnitatav Kaitsetegevuse operatiivplaan, mis paneb paika selle, kuidas olemasolevate sõjaliste võimetega täidetakse konkreetseid sõjalisi ülesandeid.

Kuidas arengukava koostati?

Sõjalise kaitse arengukava 2009 – 2018 (edaspidi Arengukava / SKAK) valmis Kaitseministeeriumi valitsemisala ekspertide (Kaitseministeerium, Kaitseväge Peastaap, Kaitseliidu Peastaap, Teabeamet) tihedas koostöös.

Arengukava koostamise esimese sammuna koostati Teabeameti, Kaitsepolitsei ameti, kaitseväeluure ja Kaitseministeeriumi ekspertide poolt uusima strateegilise ohuhinnangu alusel stsenaariumid võimalikest ohtudest, mis võivad Eestit nähtavas tulevikus ohustada ning millede lahendamiseks on tarvis kaitseväge ja Kaitseliidu kaasamist. Strateegiline ohuhinnang ning ohustsenaariumid on arusaadavatel põhjustel salajased, kuid üldiselt saab öelda, et praeguses julgeolekukeskkonnas puudub Eestile kui NATO liikmesriigile laiaulatusliku sõjalise kallaletungi oht. Küll aga näitavad ohustsenaariumid, et on olemas mitmeid tegevuskäike, mil Eesti peab olema valmis rakendama Kaitseväge ja Kaitseliitu oma julgeoleku tagamiseks.

Nimetatud ohustsenaariumide alusel viidi läbi sõjaline operatiivanalüüs, mille käigus joonistus välja terve rida sõjalisi võimeid, mis on vajalikud

Eesti riigi kaitsmiseks. Seejärel võrreldi neid võimeid kaitsväe olemasolevate võimete hetkeolukorraga ning tuvastati puuduolevad väevõimed ehk võimelüngad. Tuvastatud väevõimed prioritseeriti riskianalüüsi alusel tähtsuse järgi. Järgnenud programmimise käigus määrati kindlaks, millise tasemeni erinevad väevõimeid oleks mõistlik arendada ning kui palju nende võimete arendamine raha, personali ja aega võtaks.

Programmimise tulemusel tuvastati kolme liiki väevõimed:

- 1. Võimed, mis on riigikaitseks vajalikud, kuid Eesti jaoks nii kallid, et on saavutatavad üksnes läbi koostöö NATO ja liitlastega.** Eesti puhul on sellisteks võimekandjateks näiteks hävituslennukid ja ründekopterid. Samuti on selliseks võimeks ka strateegilise õhutranspordivõime iseseisev väljaarendamine, mille tagamiseks on Eesti liitunud NATO strateegilise õhutranspordivõime projektiga (SAC).
- 2. Võimed, mis on riigikaitseks vajalikud, kuid mida pole võimalik saavutada järgmise kümne aasta jooksul.** Sellisteks programmi käigus tuvastatud võimeteks on näiteks kuni 70-kilomeetrise laskekaugusega reaktiivsuurtükisüsteemid ning pealveesihtmärkide hävitamiseks vajalikud raketisüsteemid. Taoliste võimete arendamine saab kõne alla tulla pärast 2018. aastat või juhul, kui mõned arendatavad projektid peaksid planeeritust tunduvalt odavamaks muutuma.
- 3. Võimed, mis on riigikaitseks vajalikud ja millede arendamine on võimalik käivitada järgmise kümne aasta jooksul.** SKAK kujutabki sisuliselt nende võimete arendamise plaani.

Kokkuvõttes tagab selline planeerimismudel, et arengukava vastab hetkel reaalselt eksisteerivale julgeolekukeskkonnale, valmib nii sõjalist kui tsiviil-eksperitiisi arvestades ning vastab olemasolevatele ressurssidele.

Milliseid võimeid aastatel 2009–2018 arendatakse?

Kaitseväe side- ja luuresüsteemid muutuvad paremaks

Arengukava üheks peamiseks prioriteediks on kaitseväe juhtimis-, luure-, seire- ja sidesüsteemide arendamine. Tänapäeva sõjapidamises on katkematu, krüpteeritud ja segamiskindlal sidel erakordselt oluline roll – ilma korraliku sideta pole võimalik kaitseväe üksuseid efektiivselt juhtida ja suunata. Selle valdkonna arendamiseks plaanitakse järgmisel kümnel aastal üsnagi mahukaid investeeringuid kõikide tasandite juhtimis- ja sidesüsteemide arendamiseks – alates moodsate sidevahenditega varustatud sõdurist lahinguväljal ning lõpetades riigi kaitseväe juhtkonna varustamisega kaasaegse juhtimis- ja sidevõimega. Moodsa juhtimis- ja sidevõime arendamine pole oluline mitte ainult meie enda kaitseväe efektiivseks juhtimiseks, vaid see peab olema ka koostegutsemisvõimeline liitlaste süsteemidega. Tegemist on tavakodaniku jaoks „nähtamatu“ võimega – paraadidel need silma ei paista, kuid samas nõuavad need üsnagi suuri rahalisi kulutusi, mida pole võimalik odavamate alternatiividega asendada.

Luure- ja seiresüsteemide arendamise eesmärgiks on varustada kõrgem sõjalis-poliitiline juhtkond infoga selle kohta, mis toimub Eesti territooriumil, õhuruumis, territoriaalvetes ning Eesti territooriumi ümbruses. Selle valdkonna arendamise eesmärgiks on tagada võimalikult pikk eelhoiatusaeg erinevate ohtude tekkimise korral, mis annab riigi ja kaitseväe juhtkonnale piisavalt aega vajalike riigikaitse otsuste ning ettevalmistuste tegemiseks. Selle võime arendamise raames hangitakse kaitseväele täiendavaid keskmääradareid, samuti erinevaid sensorseadmeid.

Piltlikult öeldes annavad luure- ja seiresüsteemid kaitseväele silmad ja kõrvad olulise informatsiooni õigeaegseks kogumiseks. Juhtimis- ja sidesüsteemid kindlustavad aga selle informatsiooni põhjal tehtud otsuste õigeaegse jõudmise kõikidele juhtimistasanditeni. Näha, kuulda ja teada esimesena ning selle alusel otsustada kiiremini kui vastane, on tänapäeva sõjaliste konfliktide puhul üks olulisemaid eeldusi edukaks tegutsemiseks.

Ämari Lennubaas muutub tõeliseks NATO lennuväljaks

Õhutorbe valdkonnas viib Eesti lõpule Ämari Lennubaasi rekonstrueerimise aastaks 2011, misjärel saavad NATO riikide õhutorbehävitajad hakata baseeruma Ämaris nii, nagu praegu tegutsevad meie liitlaste hävitajad Leedus. NATO hävitajate baseerumine Ämaris tagab senisest paremini Eesti õhuruumi kaitse ning omab NATO üksuste kohalolu märgina ka olulist poliitilist tähtsust ja sõjalise heidutuse eesmärki. Koostöös Läti ja Leeduga on tänaseks käivitatud lahendite otsimine, kuidas tagada Balti riikide õhuruumi kaitse pärast 2018. aastat, samal ajal on selge, et nähtavas tulevikus jääb kehtima senine õhutorbe mudel, mille raames panustatakse vajalikud püüdurhävitajad meie liitlaste poolt. Ämari Lennubaas omab ka olulist rolli nn vastuvõtva riigi toetuse ehk HNS-lennuväljana juhuks kui Eesti julgeoleku tagamiseks tekib vajadus kiiresti paisata Eestisse liitlasvägede üksuseid ja tehnikat. Pärast rekonstrueerimistöde lõpuleviimist saavutab Ämari suutlikkuse lisaks hävitajatele vastu võtta ka strateegilisi transpordilennukeid ja vajalikus mahus kauba käitlemiseks.

Õhukaitse tugevneb oluliselt

Arengukava kohaselt arendatakse järgmisel kümnendil välja piiratud mahus mobiilne lühi/keskmaa õhutõrje, samuti täiustatakse olemasolevat lähimaa-õhutõrjet. Lühi/keskmaa-õhutõrjesüsteem hõlmab endas vajalikke seire- ja juhtimissüsteeme ning mobiilseid õhutõrje raketikomplekse, mis suudavad hävitada sihtmärke kuni 30 kilomeetri kaugusel ja 10 kilomeetri kõrgusel. Kui lähimaa-õhutõrje on mõeldud vaid konkreetse objekti või üksuse kaitseks, siis kavandatav lühi/keskmaa-õhutõrje on sobilik näiteks terve suurema linna ja selle lähiümbruse õhuruumi kaitseks. Kuna Eesti arendab välja mobiilse süsteemi, ei ole taoline võime seotud ühe konkreetse piirkonna kaitsega, vaid vastavalt olukorrale on seda võimalik kasutada nii näiteks Suur-Tallinna piirkonna õhukaitseks, konkreetse lahingutegevuspiirkonna kaitseks või HNS-operatsiooni turvamiseks. Antud võime tarbeks moodustatakse eraldi üksus Õhuväe koosseisus.

Samuti täiustatakse arengukava raames olemasolevat lähimaa-õhutõrjet, mis on mõeldud peamiselt vahetult lahinguvälja kohal lendavate lennubahendite hävitamiseks. Praegu koosneb kaitseväge lähimaa-õhutõrje jala väebrigadi koosseisus olevast õhutõrjepataljonist, mis on varustatud raketikompleksidega Mistral ja 23 mm õhutõrjesuurtükkidega ZU-23-2. Arengukava kohaselt plaanitakse suurendada olemasolevate raketikomplekside arvu nii brigaadis, kui ka luua täiendavaid õhutõrjeüksuseid kaitseringkondades.

Jalaväebrigaad kui maaväe peamine löögiüksus

Kõrges valmisolekus jalaväebrigaadi arendamine jääb ka edaspidi maismaa-operatsioonide teostamise võime tagamisel üheks peamiseks prioriteediks. Brigaadi koosseisu kuulub lisaks elukutselisele Scoutspataljonile ajateenijatest moodustatavad reservjalaväepataljonid ning brigaadile vajalikud tule- ja tagalatoetusüksused. Sarnaselt tänase olukorraga õpetatakse iga aastase väljaõppetsükli käigus ajateenijatest välja üks jalaväepataljon ning umbes kolmandik kõikidest brigaadi toetusüksustest. Kui täna määratakse iga-aastaselt nn valmisolekureservi üks brigaadi jalaväepataljon, siis edaspidi plaanitakse valmisolekureservi üksuste reservis oleku aega pikendada nii, et korraga oleks valmisolekureservis sisuliselt terve jalaväebrigaad.

Samuti suurendatakse lähi-aastatel oluliselt reservõppekogunemiste mahtu, et seeläbi tagada kaitseväe üksuste parem lahinguvalmidus mobilisatsiooni korral.

Mehhaniseeritud üksused

Arengukava kohaselt toimub mehhaniseeritud üksuste välja arendamine brigaadi koosseisu järgmise aastakümne jooksul. See saab toimuma kas tankide või jalaväe lahingumasinate hankimise ning vastava üksuse väljaõpetamise läbi. Mehhaniseeritus tagab jalaväebrigaadile parema kaitsetuse, suurema tulejõu ning mobiilsuse lahinguväljal.

Võime väljaarendamiseks on kaalumisel erinevad alternatiivid. Jalaväe lahingumasin kujutab endast sisuliselt soomustatud sõiduvahendit ühe jao suuruse üksuse (kuni 10 meest) transportimiseks lahinguväljal. Praegu Scoutspataljoni varustuses olevad soomustransportöörid PASI on mõeldud eelkõige jalaväe transportimiseks lahinguväljale. Jalaväe lahingumasinad on võrreldes soomustransportööridega võimsama relvastusega, parema soomuskaitsega ning suurema maastikuläbivusvõimega ning mõeldud jalaväe veoks ja toetamiseks lahinguväljal. See, kas mehhaniseeritud üksuse moodustamine teostatakse tankide või jalaväe lahingumasinate hankimise läbi, otsustatakse täiendava analüüsi käigus vastavalt kaitseväe sõjalisele nõuandele ja kasutada olevatele ressurssidele.

Mehhaniseeritud üksuste arendamine saab ilmselt olema arengukava üks suurim ja ressursimahukaim projekt, mis vajab täiendava personali koolitamist, kompleksset logistilist toetust (hoiustamisplatsid, väljaõppealad) ning tankide hankimise korral ka vastava üksuse loomist. Tegemist on

täiesti uue relvaliigi juurutamisega, mis ei ole lihtne ülesanne, kuid ometi hädavajalik esmase kaitsevõime loomisel.

Tankitõrje võime edasine tugevdamine

Üheks arengukava oluliseks prioriteediks on kaitseväe ja Kaitseliidu tankitõrjevõime edasine tugevdamine. See hõlmab endast nii üksikvõitlejale mõeldud ühekordsete tankitõrjelaskude, tankitõrjegranaadiheitjate ning olemasolevate tankitõrje raketikomplekside Milan täiendavat hankimist ja kaasajastamist. Samuti luuakse tankitõrjeks täiendavaid üksuseid nii kaitseväes kui ka Kaitseliidus. Võime arendamise eesmärgiks on suurendada kaitseväe efektiivsust vastase motoriseeritud ja mehhaniseeritud üksustega võitlemiseks ja jalaväe üldist tulejõudu lahingus nt vastase välikindlustuste vastu.

Kaitseliit kui laiapõhjaline ja efektiivne sõjaline organisatsioon

Järgmisel aastakümnel suureneb oluliselt Kaitseliidu rahastamine ja varustamine koos eesmärgiga suurendada Kaitseliidu aktiivset ja lahinguvõimelist liikmeskonda. Kui varasematel aastatel on Kaitseliit relvas-tuse ja varustuse osas olnud pigem vaeslapseks, siis järgmisel kümnendil plaanitakse kaitseliitlastele anda tehnikat ja varustust samadel alustel kaitseväega. Kavas on loobuda Kaitseliidu baasil suurte ja kohmakate maakaitsepataljonide formeerimisest ning pöörduda tagasi väiksemate, kompanii-suuruste üksuste juurde, millede mehitamine lähtub Kaitseliidu territoriaalsuse printsiibist – sama piirkonna võitlejad kuuluvad samasse allüksusesse. Kaitseliidu baasil valmistatakse ette nii parema varustuse ja kõrgema võitlusvõimega lahingkompaniisid, kui ka konkreetsete objektide kaitseks mõeldud sisekaitsekompaniisid. Samuti on kavas panustada rahuaegsete kiirreageerimisüksuste loomisse Kaitseliidu baasil.

Merevägi

Merevägi jätkab ka edasipidi miinitõrjevõime arendamist, mis on vajalik nii osalemiseks rahvusvahelistel operatsioonidel kui ka vastuvõtva riigi toetuse tagamiseks. Uue arendusprogrammi osana hangitakse Mereväele kiirkaatrid, mis on mõeldud Eesti territoriaalvete kaitse tugevdamiseks ja meresele tõhustamiseks, sh vaenulike aluste tuvastamiseks. Rahaliselt on tegemist arengukava ühe odavaima võimearendusprojektiga. Samuti on kiirkaatrite võime mõeldud toetama maaväe tegevusvabadust, sh taktiliste üksuste transporti.

Õhuvägi saab taktikalise transpordivõime

Lisaks eelpool mainitud õhuväele hangitavatele täiendavatele keskmäärarite vajadusele tuvastati arengukava koostamise käigus ka selge vajadus transpordikopterite järele. Tegemist saab olema võimalikult laia kasutusala ja multifunktsionaalsete kopteritega, millega on võimalik rahuajal transportida isikkoosseisu, sooritada vaatluslende, toetada meditsiinilisi evakuaatsioonilende; samuti vajadusel toetada sisejulgeolekut (nt piirivalvet otsingu- ja päästelendudega). Korralik pääste- ja otsingulendude võime (Search and Rescue, SAR) on ka üheks eelduseks NATO õhuturbetähtsate baseerumiseks Eestis.

Milliseks kujuneb kaitseväge paiknemine ja infrastruktuur?

Kaitseväge infrastruktuur – kasarmud, laod, staabid, harjutusväljad – peavad olema sellised, et kaitseväelased saaksid maksimaalselt keskenduda põhilisele ülesandele – sõjaliseks riigikaitseks valmistumisele ning üksuste väljaõppele.

Arengukava koostamise käigus korraldas Kaitseministeerium kogu valitsemisalale kuuluva kinnisvara inventeerimise ja perspektiivikuse hindamise. Seoses arengukavast väljajoonistuvate võimetega ning kaitseväge üksuste paiknemise kavaga on kokku pandud ka üldine raamistik kaitseväge infrastruktuuri arendamiseks järgmisel aastakümnel.

Üheks suurimaks ehitusprojektiks järgmisel kümnendil saab Jägala linnaku rekonstrueerimine, kus kuni 2000. aastate alguseni paiknes Kalevi Üksik-jalaväepataljon. Ehitustööde käigus säilivad plaani kohaselt endisest linnakust vaid ajaloolised mõisahooned, sinna rajatakse vajalikud kasarmud, staabid ja õppehooned Tallinnas ruumikitsikus vaevlevatele Vahipataljonile, Staabi- ja sidepataljonile, Logistikapataljonile ja Luurepataljonile, samuti 1. Jalaväebrigaadi Staabile. Vahipataljoni praegune linnak Rahumäe teel hakkab kuuluma peamiselt Sõjaväepolitseiile ning Põhja Kaitseringkonna staabile. Logistikapataljoni praegusest Marja linnakust loobutakse.

Täielikult ehitatakse välja Jõhvis paikneva Viru Jalaväepataljoni linnak koos nõukogudeaegsete hoonete lammutamisega, samuti Kuperjanovi Jalaväepataljon Võrus, Kirde Kaitseringkonna Tapa linnak ning Kalevi Jalaväepataljon Paldiskis. Korrastatakse Mereväebaasi, Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste ja Kaitseväe Võru Lahingukooli kinnisvara.

Samuti ehitatakse planeerimisperioodi jooksul välja kõik kaitseväe harjutusalad – Kaitseväe Keskpõlügen, Nursipalu, Sirgala, Kikepera, Klooga ja Männiku harjutusväljad – et tagada kaitseväe allüksustele sobilikud väljaõppetingimused. Suurt rõhku pannakse mobilisatsiooni- ja formeerimissüsteemi osana ladude rajamise programmile.

Järgmise aastakümne lõpuks plaanitakse renoveerida ja rajada uusehitistena kõikide Kaitseliidu malevate staabi- ja tagalakeskused ning tegevuskohad, samuti rajada vähemalt kümme nõuetele vastavat 300-meetrist lasketiiru, et igal Kaitseliidu maleval oleksid oma territooriumil elementaarsed võimalused korralikuks laskeväljaõppeks. Analüüs näitab, et taoline infrastruktuuri kava on vaatamata oma ambitsioonikusele järgmisel kümnendil teostatav ning valmimise järel võimaldab senisest enam investee- ringuressursse suunata relvastuse ja tehnika hangetele.

Milline saab olema Eesti kaitseväe suurus rahu- ja sõjaajal?

Eesti kaitseväes on praegu ligi 3000 elukutselist kaitseväljalast ning nende arv tõuseb järgmise aastakümne jooksul umbes 4000-ni.

Kaadrikaitseväljalaste arvu tõus on vajalik nii uute sõjaliste võimete väljaarendamiseks, reservüksuste kvaliteetsemaks väljaõpetamiseks kui ka elukutseliste üksuste mehitamiseks, seetõttu peaks kaadrikaitseväljalaste arv igal järgneval aastal suurenema keskmiselt umbes 125 inimese võrra. Arengukava kohaselt tuleb suurendada nii Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes koolitavate ohvitseride kui ka Kaitseväe Võru Lahingukoolis koolitavate allohvitseride arvu.

Aastas teenistusse kutsutavate ajateenijate arv – 2500 – nähtavas tulevikus pigem kasvab mõõdukalt ning ajateenistus kujutab endast ka edaspidi

reservüksuste peamist mehitamisvahendit ja värbamisvälja kaadrikaitsevälaliste leidmiseks. Aastas teenima kutsutavate ajateenijate arvu kardinaalsele suurendamisele seab piirid Eesti halvenev demograafiline olukord, mistõttu väheneb ka kaitseväeteenistuseks kõlbulike noormeeste arv. Seda enam tuleb rõhutada väljaõppekvaliteeti nii ajateenistuse kui reservis oleku aja jooksul.

Arengukava väljatöötamise käigus analüüsis Kaitseministeeriumi ja kaitseväge ühine töögrupp ka võimalust asendada kaitseväge senine nn 8- ja 11-kuulise ajateenistuse mudel Soome eeskujul nn 6-9-12 mudeliga. Sellise süsteemi korral teeniksid reakoosseisu kuuluvad ajateenijad kuus kuud, erialaspetsialistid üheksa kuud ning ajateenijatest nooremallohvitserid ja reservrühmaülemad 12 kuud. Kuigi selline süsteem võimaldaks ajateenijate väljaõppeaega lühendada ning kasutada intensiivsemalt kaitseväge infrastruktuuri, vajaks 6-9-12 mudel senisest suuremat instruktorkoosseisu. See ei ole aga lühikese ajaga saavutatav, mistõttu soovitas töögrupp mitte rakendada uut süsteemi enne 2014. aastat ning analüüsida seda küsimust uuesti 2012. aastal.

Eesti kaitseväge sõja-aja koosseis suureneb planeerimisperioodi lõpuks tänaselt 16 000-lt inimeselt kuni 25 000 kaitsevälasele, millele lisanduvad Kaitseliidu üksused. Kaitseväge operatiivstruktuuri moodustavad aastal 2018 keskalluvusega üksused, maaväes mehhaniseeritud jalaväebrigadid, koos kõikide vajalike toetusüksustega, kaitseringkondades moodustatakse reservüksused ning Kaitseliidu üksused. Mereväe ja Õhuväe sõja-aja struktuur jääb suures osas sarnaseks nende väeliikide rahuaegse struktuuriga.

Kui palju see maksab?

Arengukava teostamise eelduseks on, et aastaks 2010 suureneb kaitsekulude osakaal sisemajanduse koguproduktist 2 protsendini ning jääb sellele tasemele ka edasiseks.

Üldiselt peaksid järgmise kümne aasta kaitse-eelarved moodustama umbes 60 miljardi krooni suuruse summa. Sellest umbes 40% kuulub eelpool kirjeldatud hangete ja ehitustegevuse rahastamiseks ning ülejäänud 60% pool kaitseväge ja Kaitseliidu igapäevaste tegevus- ja personalikulude katteks.

Eelisjärjekorras väljaarendamisele kuuluvad väevõimed ja sellest tulenevad investeeringud täpsustatakse nelja-aastaste Sõjalise kaitse tegevuskavade, mis kinnitatakse kaitseministri poolt ning vaadatakse üle iga-aastaselt. Need plaanid võtavad detailsemalt arvesse olemasolevate võimete hetkeolukorda ning riigis majanduslikke hetkevõimalusi, millest oleneb otseselt ka kaitse-eelarve suurus. Tänapäevane majanduslangus omab kahtlemata mõju arengukava elluviimise tempole, kuid tuleb rõhutada, et ressursside vähesus ei muuda meid ähvardavate ohtude iseloomu ja meie vastutegevuste prioriteetsust. Arengukava üheks olulisemaks tugevuseks ongi selge pingerea olemasolu, mis võimaldab ka majanduslikult raskeematel aegadel keskenduda olulistele projektidele.

Lõpptulemus ehk milline on Eesti kaitsevägi aastal 2018?

Arengukava eduka ellurakendamise korral on Eesti kaitsevägi aastaks 2018 võrreldes praegusega suurem, parema väljaõppega, võimsama relvastusega, NATO-ga koostegutsemisvõimelisem ja kokkuvõttes suurema võitlusvõimega.

Kaitsevägi ja Kaitseliit on aastal 2018 kindlasti märksa tehnilisem kui täna – alates üksikvõitleja öövaatlusseadmetest kuni õhutõrje raketisüsteemideni välja. Selline kaitsevägi omab potentsiaalse vastase jaoks oluliselt suuremat heidutusvõimet ning suutlikkust kriisi korral adekvaatselt reageerida, samuti osaleda rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides meie liitlastega.

Aastal 2018 on Eesti kaitseväljal arvestatav luurevõime Eestit ähvardada võivate ohtude õigeaegseks avastamiseks, kõrges valmisolekus ja osaliselt soomustatud jalaväebrigaad, Kaitseliidu ja reservüksustest koosnevad kaitseringkonnad, korralik õhukaitse nii strateegiliste objektide kui maaväe üksuste kaitseks ning korrastatud õppekogunemiste- ja mobilisatsioonisüsteem kaitseväe arvukuse mitmekordistamiseks võimaliku ohu korral. Eesti Õhuvägi on aastaks 2018 võimeline tagama NATO hävituslennukite baseerumist Ämaris ning liitlaste transpordilennukite vastuvõttu võimaliku HNS-operatsiooni käigus, samuti teostama taktikalisi transpordilende helikopteritega.

Sõjalise kaitse arengukava 2009–2018 kokkuvõte

1. Eesti kaitseplaneerimise senist arengut on iseloomustanud ideaalse plaani otsingud, mis suudaks lahendada kõik sõjalise riigikaitse valdkonna ees seisvad küsimused. Samal ajal on selge, et piiratud ressursside ja muutuvate julgeolekuriskide taustal on pigem vaja korrastatud protsessi, mis suudab pakkuda ühekordsete lahenduste asemel ajaga kaasas käivaid lahenduskäike Eesti sõjalises riigikaitstes – „evolutsioon revolutsiooni asemel“.
2. Tänapäevaks oleme jõudnud selge nägemuseni, kuidas peaks olema üles ehitatud Eestile sobilik kaitseplaneerimise mudel, mis arvestab Eesti kui väikeriigi eripärasid ning samal ajal vajadust olla koostegutsemisvõimeline meie liitlastega ühiste väärtuste kaitseks. Arengukava ei ole selles kontekstis dokument, mis annab vastuse kõikidele tänapäevastele ja nähtavas tulevikus võimalikele tekkivatele väljakutsetele sõjalise riigikaitse valdkonnas. Arengukava on vahend, mis tekitab tänased strateegilised julgeoleku- ja kaitsepoliitilised valikud sõjalise riigikaitse valdkonna väe- ja vahendite ning vastavateks arendusprogrammideks etteantud ressursi- ja ajaraamistikus.
3. Arengukava koostamise kaitsepoliitiliseks aluseks on kehtivad strateegiadokumendid – Julgeolekupoliitika alused (2004), Sõjalise kaitse strateegiline kava (2005), NATO Strateegiline kontseptsioon (1999), NATO Laiapindne poliitiline juhised (2006) ja Euroopa Liidu Julgeolekustrateegia (2003).
4. Eesti sõjalise riigikaitse peamised alused on liikmelisus NATO ja esmane iseseisev kaitsevõime, mis koos toimides loovad agressiooni ärahoidmiseks piisava heidutuse ja ohjelduse. Eesti sõjaline kaitse on kavandatud Põhja-Atlandi lepingu artiklis 5 ettenähtud kollektiivkaitse operatsioonina koostöös liitlasvägedega.
5. Arengukava esimese sammuna koostati Sõjalise kaitse strateegiline kava ning uusima strateegilise ohuhinnangu alusel stsenaariumid, millede lahendamine eeldab kaitseväge ja Kaitseliidu rakendamist. Stsenaariumid hõlmasid operatsioonide kogu tegevusintensiivsuse spektri. Stsenaariumide alusel viidi läbi sõjaline operatiivanalüüs, mille tulemusena arendati välja detailsemad planeerimissituatsioonid ja selgitati välja püstitatud ülesannete täitmiseks vajalikud sõjalised võimed, võttes arvesse ette antud eeldused, piirangud ja

võimelised. Hetkeolukorra võrdlemisel võimevajadustega määratleti võimelüngad, st puuduolevad väevõimed. Tuvastatud väevõimed prioriteeriti, lähtudes ohuhinnangu riskianalüüsist ja väevõimete kasutatavusest planeerimissituatsioonide lahendamisel. Järgnenud programmeerimise etapis määrati kindlaks väevõimete soovitusliikud arendustasemed ja ressursivajadus vastavate tasemete saavutamiseks. Programmeerimise tulemusel tuvastati väevõimed, mis on: vajalikud, kuid nõuavad Eesti poolt väljaarendamiseks ebaproportsionaalselt palju ressursi ja on üksnes saavutatavad läbi koostöö NATO ja/või liitlastega; vajalikud, kuid mille arendamine ei mahu kümneaastasesse ressursiraamistusse; vajalikud ja mille arendamine on võimalik käivitada kümneaastasest ajaraamis.

6. Rahalise ressursi planeerimiseeldusena on võetud aluseks kaitsekulude suurendamine tasemele 2% sisemajanduse koguproduktist (SKP) aastaks 2010 ja sama taseme säilitamine.
7. Personaliressursi vajaduse osas näeb Arengukava planeerimisperioodil ette iga-aastast kaadrikaitseväelaste arvu kasvu ca 125 inimese võrra. Arengukava eesmärkide saavutamiseks on prioriteetne Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÖA) ning Kaitseväe Võru Lahingukooli (KVLK) väljaõppemahu ning Kaitseliidu võitlusvõimelise liikmeskonna oluline suurendamine. Staabi- ja vanemohvitseride kvalifikatsiooni tõstmisel on prioriteediks Balti Kaitsekolledži edasine arendamine ja Eesti kui võõrustajariigi kohustuste täitmine.
8. Ajateenistus säilib peamise üksuste mehitamise alusena ja toimib kaadrikaitseväelaste värbamisväljana. Arengukava koostamise osana läbiviidud ajateenistuse analüüs näitas, et tänane ajateenistuse mudel on otstarbekas säilitada ka nähtavas tulevikus.
9. Arengukava näeb ette jätkuvat Eesti sõjaliste võimete ja üksuste panustamist NATO, Euroopa Liidu ja/või tahtekoalitsioonide juhtimisel läbiviidavatesse riigivälistesse operatsioonidesse Eesti julgeolekupoliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Planeerimiseeldusena on lähtutud NATO vägede kasutatavuse suurendamise nõuetest. Riigivälistel operatsioonidel osalemine on kaitseväe ja Kaitseliidu jaoks oluline arengumootor.
10. Kõiki Arengukavas käsitletud väevõimeid analüüsiti ja hinnati vastavalt NATO võimenõuetele, mis loob paremad eeldused sõjaliste võimete ühildatavuseks liitlastega. Kollektiivses kaitseplaneerimises kokkulepitud kohustused NATOga koostegutsemisvõimeliste väevõimete ja üksuste väljaarendamiseks on täidetavad ning läbi

kavandatud arendustegevuste luuakse juurde uusi kasutatavaid väevõimeid, mille deklareerimises kollektiivkaitse osana on edaspidi võimalik liitlastega kokku leppida. Arengukava raames loodavate väevõimete ja üksuste siirdavus lepatakse kokku koostöös Välisministeeriumiga sõjalise kaitse tegevuskava koostamise käigus.

11. Eesti panuse suurendamiseks NATO kollektiivse julgeoleku tagamisel on prioriteetne arendada välja NATO Kooperatiivne Küberkaitse Kompetentsikeskus (K5) kui organisatsioon, mis koondab küberjulgeoleku kompetentsi ja aitab kaasa NATO ja liikmesriikide sõjaliste võimete arendamisele küberkaitse valdkonnas.
12. Arengukava kohaselt suurendatakse investeeringuid erinevate juhtimis-, luure-, seire-, ja sidesüsteemide arendamisse. Kaasaegsete juhtimis-, luure-, seire- ja sidevõimete loomine on strateegilise tähtsusega arengueesmärk, mille täitmine võimaldab suurendada eelhoiatusaega erinevateks situatsioonideks valmistumisel ning tagada kriisi- ja sõjaolukorras kaitseväge üksuste juhtimis- ning otsustusprotsesside kiiruslik ülimuslikkus ja kõrgem sooritusvõime.
13. Õhuturbe valdkonnas jätkab Eesti omapoolseid investeeringuid selleks, et võimaldada õhuturbe teostamist hävitajate baseerumisega Ämari Lennubaasis. Planeeritud on kanda õhuturbe teostamisega seonduvad kulud liitlastega kokkulepitud mahus. Jätkuvalt on oluline omada läbi õhuturbevõime NATO liitlaste nähtavat kohalolekut Eesti territooriumil ja õhuruumis.
14. Sõjalise riigikaitse prioriteediks on õhukaitse tagamiseks vajalike väevõimete välja arendamine. Arengukava kohaselt arendatakse välja piiratud mahus mobiilne kesk-maa õhutõrjevõime ja tugevdatakse olemasolevat maaväge lähimaa õhutõrjevõimet läbi täiendavate relvasüsteemide hanke ja uute õhutõrjeüksuste loomise.
15. Maismaa-operatsioonide teostamise väevõime arenguprioriteet on kõrges valmisolekus oleva jalaväebrigaadi väljaarendamine ja saavutatud taseme hoidmine. Jalaväebrigaadi valmiduse tõstmiseks nähakse ette valmisolekureservi määratud üksuste reservisoleku aja pikendamist. Täiendavate meetmetena suurendatakse planeerimisperiodil oluliselt reservõppekogunemiste mahtu, korrastatakse reservi arvestus ja formeerimis- ning mobilisatsioonisüsteem. Parandatakse pataljoni taseme juhtide väljaõpet ja kvalifikatsiooni alalhoidmist.
16. Arengukava näeb ette vajadust mehhaniseeritud üksuste arendamiseks, mille ülesandeks on maismaa-operatsioonide toetamine.

Programm käsitleb tankide või jalaväe lahingumasinate soetamist jalaväebrigaadi koosseisu vähemalt ühe pataljoni mahuks.

17. Tankitõrjevõime edasine tugevdamine on Arengukava kohaselt prioriteetne ülesanne. Arengukava näeb ette planeerimis perioodil olemasolevate tankitõrje relvasüsteemide kaasajastamist ja hanget. Kavas on luua täiendavad tankitõrjeüksused kaitseväes ja Kaitseliidus.
18. Kaitseliit on peamine maakaitsestruktuuri väevõimete kandja. Kaitseliidu arenguprioriteetid planeerimis perioodil on võitlusvõimelise liikmeskonna suurendamine, sõjaliste operatsioonide läbiviimiseks vajaliku juhtimisvõime loomine pataljoni ja kaitseringkonna tasandil, kiirreageerimisüksuste arendamine ja lahingulise sooritusvõime parandamine.
19. Kaitseliit keskendub lahingkompaniide, sisekaitsekompaniide ja formerimisstruktuuri üksuste ettevalmistamisele. Arengukavas kavandatud meetmed võimaldavad Kaitseliidul kujuneda veelgi tõsiselt võetavamaks sõjalise heidutuse kandjaks võimalikule vastasele.
20. Mereoperatsioonide ja õhuoperatsioonide osas näeb Arengukava ette võimearenduse keskendumist väevõimetele, mis on eelkõige vajalikud kriisi ennetamiseks ja vältimiseks ning vastuvõtva riigi toetuse (HNS – Host Nation Support) tagamiseks.
21. Mereoperatsioonide valdkonna uute arenguprogrammidena näeb Arengukava ette kiirkaatrite hanget territoriaalvete kaitse tugevdamiseks ja mereseire tõhustamiseks, samuti mereväe juhtimisvõime ja kallas-laev side arendamist.
22. Arengukava koostamisel on tuvastatud vajadus transpordikooperite programmi käivitamiseks. Peamiseks eesmärgiks on rahuaegset kiirreageerimisvõimet kandvate üksuste taktikaline transport, vaatlus- ja tuvastuslennud ning meditsiinilise evakuaatsioonivõime loomine.
23. Arendustegevuste elluviimise tulemusena on eesmärgiks planeerimis perioodi lõpuks välja arendada liitlasvägedega koostegutsemisvõimeline ja NATO väekasutatavuse kriteeriumitele vastav kaitseväge ja Kaitseliit, mis omavad potentsiaalse vastase jaoks olulist heidutusvõimet ja suutlikkust kriisiolukorra eskaleerudes täita püstitatud ülesandeid.
24. Planeerimis perioodi lõpul on kaitseväge rahuaegne koosseis kuni 4000 kaadrikaitseväelast. Kaitseväge sõjaaja suurus on kuni 25 000 kaitseväelast, millele lisanduvad Kaitseliidu baasil moodustatud üksused.

Käesoleva väljaande kirjastamisõigused kuuluvad kaitseministeeriumile.
Väljaande mehaaniline või elektrooniline reprodutseerimine või muul viisil paljundamine,
sh fotopaljundus, kontaktkopeerimine ärilistel eesmärkidel on keelatud.
Koostanud: Kaitseministeerium, avalike suhete osakond.
Kujundus: PULT
Trükk: Aktaprint
Fotod: Kaitseministeerium, Eesti Kaitseväge Peastaap

